

T. P. Poveda

Kamianets-Podilsky Ivan Ohienko National University

PROBLEM PROTECT AGAINST TERRORIST THREATS IN PRACTICAL CLASSES SAFETY LIFE IN THE UNIVERSITY

The article deals with topical issues of health and safety training at a higher education institution in which the problem of human protection against terrorist threats. Illuminated notion of «terrorism», highlighted its basic components that must be analyzed with the students, are guidelines and rules of conduct for people who can become hostage to terrorists. With the de-

cline in cycle safety courses, withdrawal of the course «Civil Protection» of curriculum and dangers, from which today suffers Ukraine, namely discipline «Safety» should be a special focus on addressing issues of protection against terrorist threats and associated factors, as well as conservation human life and health in the area of the use of weapons of mass destruction.

Key words: life safety, terrorism, emergency, Hostage, crowd.

Отримано: 28.06.2016

УДК 37.091.12:005.926.131:303.025

Н. О. Прядко

Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка

e-mail: twino11@yandex.ua

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГА

У статті представлені та обговорюються результати емпіричного дослідження особливостей оцінювання студентами професійних та особистісних якостей педагогів. Ефективність викладання та ефективність виховної роботи залежить від того, які оцінні ставлення сформувалися між конкретними педагогами і учнями. Саме цій проблемі й присвячене дослідження. Аналіз уявлень про педагога як суб'єкта професійної діяльності дає нам можливість зробити висновок про те, що, по-перше, ці уявлення є стереотипними. По-друге, зміст цих стереотипів відображає образ педагога, що склався в масовій, повсякденній свідомості, де він постає, перш за все, як фахівець, який повинен вміти виявити особливості своєї емоційної сфери (комунікабельність, чуйність, доброзичливість тощо). Також встановлено, що професійний світогляд студентів-педагогів формується на перетині науково-теоретичного та буденно-практичного пізнання, внаслідок чого відрізняється внутрішньою суперечливістю, еkleктизмом, використанням звичайних схем інтерпретації реальності.

Ключові слова: взаємодія, педагогічна взаємодія, педагогічна діяльність, особистість викладача, продуктивність педагогічної діяльності.

Постановка проблеми. Одне із завдань на шляху удосконалення системи освіти – пошук концепцій навчання, принципів його організації, що відображали б різноманіття цілей і очікувань педагогів й, відповідно, типів зворотного зв'язку, наслідків, які цей зворотний зв'язок може мати як для розвитку Я-концепції студентів, так і їх особистості загалом.

Практично немає жодного питання, яке б не стосувалося проблеми взаємин, а відтак і взаємооцінок педагогів та студентів. Ефективність викладацької діяльності, успішність оволодіння студентами знаннями і навичками самостійної роботи, результативність виховної роботи – усе це значною мірою залежить від того, які оцінні ставлення склалися і складаються між конкретними викладачами та студентами. Саме цим і визначається актуальність проведеного нами дослідження.

Результати теоретичного аналізу проблеми. Педагогічна спрямованість, як зазначає Д.М. Мітіна, є центральним базовим утворенням структури особистості вчителя і складає систему емоційно-ціннісних відношень, яка визначає структуру домінуючих мотивів, усвідомлення ведучого мотиву власної поведінки, діяльності, спілкування [8]. Педагогічна спрямованість студента, на думку Н.В. Кузьміної, полягає в тому, щоб здійснювати розвиток і стимулювати саморозвиток творчих потенціалів засобами наукового знання, опираючись на наукову теорію, а також в прийнятті самостійних рішень, щодо їх застосування у власній практичній діяльності [6]. В умовах сучасної освітньої парадигми вирішальну роль тут відіграє сукупність якостей, що визначають особистісно-орієнтовану позицію і педагогічну спрямованість учителя: емпатія, толерантність, альтруїзм, емоційна виразність, комунікативність, креативність.

Система формування заданих якостей спирається на ряд психологічних закономірностей особистості. Нагадаємо головні з них:

- особистість має суспільну природу і формується під впливом суспільства і потрібна для життя в суспільстві;
- суспільство впливає на особистість і навпаки: розвиток особистості здійснюється в результаті складної взаємодії зовнішніх і внутрішніх чинників – у певній соціальній ситуації розвитку;
- формуються не окремі якості особистості чи їх набір, а система ставлень особистості до дійсності;
- властивість особистості – це єдність стійкого мотиву і стійкої форми поведінки для його задоволення: Однакова риса особистості у різних людей може зумовлюватися різними мотивами;

- мотив визначається потребою, яка є кінцевою причиною поведінки особистості;
- виховання нових рис особистості повинно розпочинатися з формування в неї нових потреб у процесі діяльності;
- стійкі форми поведінки формуються в процесі тренування, виконання вправ, але без відповідного мотиву не переходять у якості особистості.

Особистість формується під впливом суспільних вимог на основі вроджених якостей індивіда у процесі його спілкування і спільної діяльності з оточуючими людьми. Формування педагогічної спрямованості особистості вчителя відбувається під впливом зовнішніх чинників – освоєння педагогічно-орієнтованих дисциплін і усвідомлення значимості одержуваних знань для їх подальшої діяльності. Основними ознаками сформованості педагогічно спрямованої особистості є:

- усвідомленість значимості педагогічної діяльності в розвитку суспільства;
- визначення власної ролі в навчально-виховному процесі;
- розуміння самоствердження у створенні матеріальних і духовних цінностей, у розвитку власних можливостей, у допомозі іншим;
- використання демократичних типів спілкування;
- цінування культури, прагнення до знань, цікавість до проблем учнів, культура мови;
- критичне мислення.

Професія педагога відноситься до типу «Людина – Людина», за класифікацією Є.А. Клімова. Предметом діяльності в даній групі професій є взаємодія з іншою людиною. Педагогічна діяльність визначається як цілеспрямований процес розв'язання цілей та завдань навчання. Позитивні зміни в особистісному розвитку учнів відбуваються тільки в тому випадку, коли їх цілі співпадають з цілями діяльності педагога.

Змістом педагогічної діяльності є навчання, виховання, освіта та розвиток учнів. Педагогічна діяльність відрізняється від інших видів діяльності тим, що самореалізація викладача полягає у позитивному впливі на вихованця. При цьому учні також можуть впливати на педагога, на види та форми його діяльності [4].

Спілкування педагога з учнями передбачає досить тривалі та інтенсивні контакти. Для того, щоб знаходити шляхи впливу на учнів, педагогові треба багато знати про їх емоційну сферу. Потрібен комплекс знань та умінь. І виникає проблема – навчитися так розуміти емоційне життя вихованця, щоб знайти найбільш ефективні шляхи впливу на нього.

Л.М. Мітіна, розглядаючи професійно значущі якості педагога, співвідносить їх з двома рівнями педагогічних здібностей: проєктивними та перцептивно-рефлексивними. Вчена виділяє більше п'ятдесяті як професійно-значущих, так і особистісних якостей педагога: ввічливість, вдумливість, вимогливість, вихованість, вразливість, витримка, уважність, гнучкість поведінки, гуманність, діловитість, дисциплінованість, доброта, добросовісність, доброзичливість, ідейна переконаність, ініціативність, ширість, колективізм, критичність, логічність, любов до дітей, спостережливість, наполегливість, відповідальність, чуйність, організованість, комунікабельність, порядність, патріотизм, правдивість, педагогічна ерудиція, принциповість, передбачливість, самостійність, самокритичність, скромність, справедливість, кмітливість, сміливість, тактовність, почуття власної гідності, вразливість, емоційність [8].

Викладач припускається серйозної помилки, якщо буде вважати, що виховний аспект навчання студентів – не його справа. Будь-який викладач повинен сприймати і приймати свого студента з усім комплексом проблем – і освітніх, і моральних. Усе це разом буде впливати на кінцевий життєвий успіх вихованців.

Характеризуючи статусно-позиційні якості педагога, необхідно підкреслити важливість пластичності та легкості змін ним соціальних ролей. Схема, що наведена на *рис. 1*, лише частково демонструє цей рольовий репертуар [4].

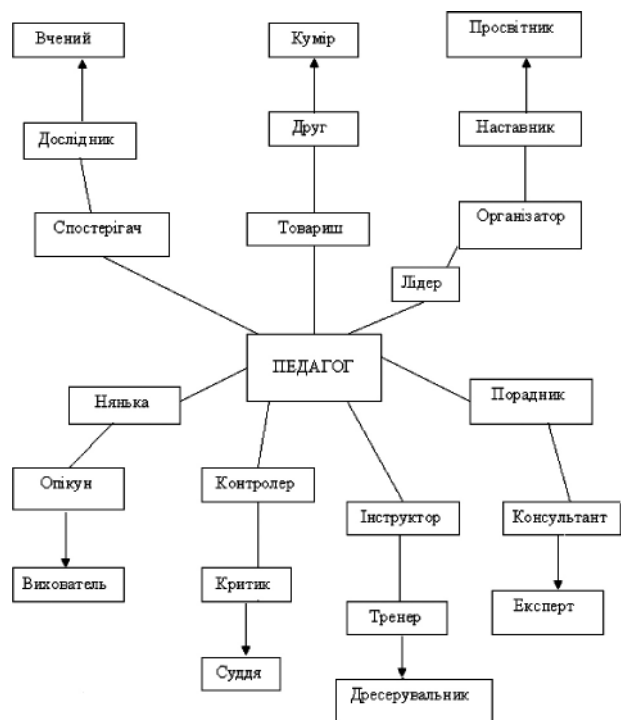

Рис. 1. Рольовий репертуар педагога (за В. Леві)

Особливості діяльності викладача вищої школи полягає в тому, що вона є високоорганізованою і спрямованою на вирішення багатьох взаємопов'язаних завдань. Реалізуючи різноманітні цілі, викладач здійснює різні види діяльності: педагогічну, науково-дослідницьку, організаційну та виховну.

Як стверджує І.Д. Бех, важливою стороною професійної діяльності сучасного вчителя виступає поглиблене самопізнання, співвіднесення своїх особистісних особливостей з вимогами гуманістичної орієнтації в педагогічній взаємодії. Педагог має не тільки володіти професійними знаннями і вміннями, а й вміти творчо змінювати свою особистість з використанням психологічних знань, відповідно до об'єктивно чинних морально-духовних цінностей суспільства, з урахуванням власної індивідуальності [2].

Існують певні критерії для оцінки рівнів науково-дослідницької, професійної та суспільної діяльності викладача вишу. Відносно педагогічної діяльності доречно застосувати класифікацію Н.В. Кузьміної, згідно з якою виділено п'ять рівнів її продуктивності:

1. *Репродуктивний*. Педагог вміє переказати іншим те, що знає сам.
2. *Адаптивний*. Педагог здатен пристосувати своє повідомлення до особливостей аудиторії.
3. *Локально-моделюючий*. Педагог володіє стратегіями навчання, уміннями та навичками за окремими розділами курсу, що дозволяють визначити педагогічну мету, поставити завдання, розробити алгоритм їх розв'язання та використовувати педагогічні засоби включення учнів у навчально-пізнавальну діяльність.
4. *Системно-моделюючий знання учнів*. Педагог володіє стратегіями формування необхідної системи знань, умінь та навичок з дисципліни в цілому.
5. *Системно-моделюючий діяльність та поведінку учнів*. Педагог вміє перетворити свою дисципліну в засіб формування особистості учня, його потреби в самовихованні, самоосвіті та саморозвитку [5].

У психолого-педагогічній літературі є багато доробок, що вказують на залежність успіхів виховання і розвитку особистості від стилів побудови взаємодії між педагогом та вихованцями. Так, зокрема, відзначається, що стиль взаємовідносин впливає на ефективність процесу виховання, на рівень відповідальності й самостійності, на пізнавальну активність, на спілкування студентів та їх колективні взаємовідносини, на характер емоційних переживань.

Проблемне поле проведеного нами дослідження задане спробами відповісти на наступні питання: якими бачать і якими б хотіли бачити студенти своїх викладачів? Чи існують відмінності в оцінці студентами особливостей образів реального та ідеального викладача?

Процедура емпіричного дослідження. Дослідження проводилося на базі фізико-математичного факультету Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. У ньому взяли участь 57 студентів 2-5 курсів. Дослідження проводилося у два етапи. Спочатку студентам пропонувалося довільно назвати прикметники, якими б, на їх думку, вони могли охарактеризувати узагальнений образ реального педагога і прикметники, що характеризують уявний образ ідеального педагога. Обробка відповідей проводилася за допомогою процедури частотно-смыслового аналізу, яка припускає виділення смислових категорій, що характеризують думку більшості респондентів, а потім підрахунок частоти їх використання.

Таким чином, у число найбільш "популярних" якостей реального педагога за оцінками всього контингенту респондентів увійшли: вимогливий, розумний, доброзичливий, строгий, ввічливий, справедливий, веселий, злий, суворий, компетентний, розуміючий, відповідальний, уважний, пунктуальний, комунікабельний. Отже, саме такою є особистість педагога в очах студентів.

Не менш стереотипізованими виявилися і уявлення про ідеального педагога. За оцінками респондентів, це доброзичлива, з почуттям гумору, розуміюча, розумна, така, що вміє зацікавити, справедлива, ввічлива, вимоглива, щедра, чуйна, спокійна, відповідальна, пунктуальна, врівноважена, комунікабельна людина.

Легко помітити, що обидві множини мають спільні якості. На *рис. 2* представлені частоти, з якими вони зустрічалися у відповідях студентів.

Так, реальний педагог постає перед студентами як дуже вимоглива і розумна людина. Проте, для того, щоб наблизитися до образу ідеального педагога, йому слід бути більш доброзичливим та розуміючим.

На другому етапі дослідження студентам пропонувалося впорядкувати прикметники (пронумерувати числами від 1 до 15) в міру їх відповідності до даної категорії (1 – абсолютну відповідає, 15 – абсолютно не відповідає).

Емпіричні дані були піддані обробці стандартними методами математичної статистики, зокрема, кластерним аналізом.

Таким чином, аналіз уявлень про педагога як суб'єкта професійної діяльності дозволяє зробити висновки, що, поперше, ці уявлення схильні до стереотипізації. По-друге, зміст цих стереотипів відображає образ педагога, що склав

ся в масовій, буденній свідомості, де він постає, перш за все, як фахівець, який повинен уміти виявити особливості своєї емоційної сфери (комунікабельність, чуйність, доброзичливість тощо). Також встановлено, що професійний світогляд студентів-педагогів формується на перетині науково-теоретичного і буденно-практичного пізнання, унаслідок чого відрізняється внутрішньою суперечністю, еkleктизмом, використанням буденних схем інтерпретації реальності.

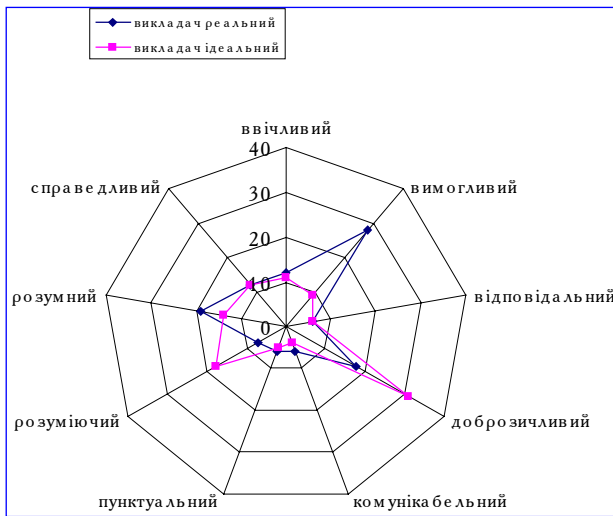

Рис. 2. Особистість педагога очима студентів

Список використаних джерел:

- Атаманчук П.С. Задачі з алгебри і початків аналізу: 1001 задача прикладного змісту : 10-11 кл. / П.С. Атаманчук, Л.О. Сморгевський, А.М. Кух. – К. : А.С.К., 1999. – 153 с.
- Бех І.Д. Виховання особистості : у 2 кн. / І.Д. Бех. – К. : Либідь, 2003. – Кн. 2: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади. – 344 с.
- Власенко В.В. Вчителі – учні: психологія взаємних оцінних ставлень / В.В. Власенко. – К. : Вид-во УДПУ ім. М.П. Драгоманова, 1995. – 154 с.
- Зимняя И.А. Педагогическая психология / И.А. Зимняя. – М. : Логос, 1999. – 384 с.
- Кузьмина Н.В. Акмеологический подход к повышению качества подготовки специалистов образования / Н.В. Кузьмина // Известия Российской Академии образования. – № 1. – 2000. – С.19-31.
- Кузьмина Н.В. Очерки психологии труда учителя / Н.В. Кузьмина. – Л. : Изд-во Ленингр. универ., 1967. – 184 с.
- Кух А.М. Професійні здібності вчителя фізики і їх розвиток у ВНЗ / А.М. Кух // Вісник Чернігівського державного педа-

гогічного університету. Серія: Педагогічні науки. – Чернігів, 2004. – Випуск 23. – С.182-189.

- Митина Л.М. Формирование профессионального самосознания учителя / Л.М. Митина // Вопросы психологии. – 1990. – №3. – С.58-64.
- Преподаватель вуза: технологи и организация деятельности / под ред. С.Д. Резника. – М. : ИНФРА-М, 2010. – 389 с.

Н. А. Прядко

Черниговский национальный педагогический университет имени Т. Г. Шевченко

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ОЦЕНИВАНИЯ ЛИЧНОСТИ ПЕДАГОГА

Эффективность преподавания и эффективность воспитательной работы зависит от того, какие оценочными отношения сформировались между конкретными педагогами и учениками. Именно этой проблеме и посвящено исследование. Анализ представлений о педагоге как субъекте профессиональной деятельности дает нам возможность сделать вывод о том, что, во-первых, эти представления являются стереотипными. Во-вторых, содержание этих стереотипов отражает образ педагога, сложившийся в массовом, обыденном сознании, где он предстает, прежде всего, как специалист, который должен уметь выявить особенности своей эмоциональной сферы (коммуникабельность, отзывчивость, доброжелательность и т.д.). Также установлено, что профессиональное мировоззрение студентов-педагогов формируется на пересечении научно-теоретического и обыденно-практического познания, вследствие чего отличается внутренней противоречивостью, еkleктизмом, использованием обычных схем интерпретации реальности.

Ключевые слова: взаимодействие, педагогическое взаимодействие, педагогическая деятельность, личность преподавателя, продуктивность педагогической деятельности.

Н. О. Prjadko

Chernihiv Taras Shevchenko National Pedagogical University

PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF PERSONALITY OF THE TEACHER EVALUATION

The effectiveness of teaching and the efficiency of educational work depend on what kind of evaluative relations have been formed between concrete teachers and students. That is why our study is relevant. The analysis of representations about a teacher as a subject of professional activity gives us possibility to conclude that, firstly, these representations are stereotyped. Secondly, the content of these stereotypes reflects the image of a teacher, formed in the mass conventional consciousness, where a teacher is considered as a specialist, who must be able to identify the characteristics of his/her emotional sphere (communicativeness, compassion, kindness, etc.).

Key words: collaboration, pedagogical interaction, teaching activities, the identity of the teacher, the productivity of pedagogical activity.

Отримано: 8.07.2016

УДК 531/534

М. В. Пушкарьова, Т. В. Скубій

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»
e-mail: tatiana_matveeva@ukr.net

ОСНОВНА КОНЦЕПЦІЯ ТЕОРІЇ ЧАСУ І ПРОСТОРУ ІСААКА НЬЮТОНА

У статті розглянуто основна концепція теорії часу та простору Ісаака Ньютона. Спираючись на «Математичні початки натуральної філософії», подано головні положення цієї теорії. Розглянуто такі основні поняття: абсолютний і відносний час, абсолютний і відносний простір. Розвинено поняття матерії та руху. Проаналізовано загальні відмінності та характеристики основних понять. Оскільки, стаття містить загальні відомості про субстанційну і реляційну концепції простору і часу, про спеціальну і загальну теорії відносності та про фундаментальні поняття механіки, тому в ній розкрито одна з причин виникнення часу й простору за І. Ньютоном. У статті представлено погляди різних вчених на простір і час. Доведено актуальність питання пізнання простору і часу, їх природи та взаємодії.

Ключові слова: час, простір, абсолютний, відносний, закони, система відліку, класична механіка, спеціальна та загальна теорія відносності.

Кажучи про «час», люди вживають це слово у найрізноманітніших сенсах. Час пов'язаний з повсякденним життям, він знаходиться у нашій підсвідомості, формуючи наші відчуття, погляди, мову, думки. В життєвому розумінні час сприймається як потік, перехід з минулого в майбутнє, переносячі наше «тепер» та «зараз» в інший світ, він наповнений дією на відміну від простору, «вмістилища» подій.

В.І. Даль в «Тлумачному словнику» визначає поняття «Час» як:

1) тривалість буття; простір в бутті; послідовність існування; продовження випадків, подій, наприклад: «Час за нами, час перед нами, а при нас його немає»;

2) пора, година, строк – конкретний час, його відрізок;